

1 Úvod

Podstatnou složkou výpovědi České školní inspekce o kvalitě vzdělávání v konkrétní škole i o kvalitě vzdělávací soustavy jako celku je hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání podle příslušných rámcových vzdělávacích programů (dále i „RVP“). Předmětem zájmu není pouze vzdělávání v profilových či neprofilových vzdělávacích oborech, ale v pravidelných cyklech se Česká školní inspekce zaměřuje také na sledování rozvoje vybraných gramotností.

1.1

Cíle tematického šetření

Cílem tematického šetření, jehož výsledky shrnuje tato zpráva, bylo posoudit podmínky a průběh výuky vztahující se k rozvoji sociální gramotnosti a mimo jiné také dosaženou úroveň ve vybraných aspektech sociální gramotnosti u žáků 9. ročníků základních škol a 2. ročníků středních škol (v SŠ včetně odpovídajících ročníků víceletých gymnázií) ve školním roce 2017/2018, včetně formulace doporučení pro další rozvíjení sociální gramotnosti žáků. Doporučení se týkají jak úrovně školy, tak úrovně vzdělávacího systému jako celku.

1.2

Obecné vymezení sociální gramotnosti

Při sledování rozvoje sociální gramotnosti vychází Česká školní inspekce z následující definice, na kterou navazují další metodické aspekty a postupy spojené se sledováním rozvoje sociální gramotnosti¹:

„Sociální gramotností rozumíme soubor dovedností opírajících se o určité znalosti – jednak znalost sebe samého a jednak elementární znalosti aplikované psychologie, nauky o lidském chování a etiky. Součástí gramotnosti jsou i postoje – jako hodnotové vztahy. Ty jsou však funkční jen tehdy, pokud skutečně pozitivně ovlivňují chování jedince. Sociální gramotnost je možné vymezit především výčtem souborů určitých gramotnostních dovedností, jako například sebepoznání, seberegulace a sebeorganizace (vč. psychohygieny a obran proti různým negativním vlivům), dovednosti sociální percepce a predikce chování druhých, komunikační dovednosti, dovednosti pro spolupráci a pro řešení vztahových problémů a konfliktů. V morální oblasti sociální gramotnost zahrnuje schopnost nést (osobní) odpovědnost za své jednání a tímto jednáním prokazovat respekt k právům druhých.“

Oproti dřívějším popisům klade uvedená definice sociální gramotnosti mnohem vyšší důraz na konkrétní pozorovatelné projevy činnosti žáků a na takové činnosti učitelů, které mohou efektivně přispívat k rozvoji sociální gramotnosti žáků.

Základním obsahovým rámcem pro osvojované znalosti a dovednosti žáků jsou především RVP příslušné pro dané obory vzdělání, v nichž sice pojem sociální gramotnosti není explicitně uváděn, nicméně znalosti a dovednosti typické pro definici sociální gramotnosti jsou zahrnuty především v konceptu klíčových kompetencí. Nejbližší vztah k sociální gramotnosti má kompetence sociální a personální, přičemž za relevantní lze považovat rovněž vymezení kompetence komunikativní a kompetence občanské. Mezipředmětový charakter klíčových kompetencí má za následek, že sociální gramotnost žáků může být rozvíjena v širokém spektru vzdělávacích oblastí a vzdělávacích oborů.

V kontextu rozvoje sociální gramotnosti by tak pozornost měla být zaměřována především na dovednosti spojené s fungováním jedince ve společnosti (udržování korektních

1 ČŠI (2015). *Metodika pro hodnocení rozvoje sociální gramotnosti*. Praha: Česká školní inspekce.

